

**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Landbruksdirektoratet
Postboks 8140 Dep
0033 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

15/1670-

09.05.2016

Fastsettelsesbrev - Forskrift om tilskudd til utsiktsrydding i tilknytning til landbrukets kulturlandskap

1. INNLEDNING

Landbruks- og matdepartementet har 4. mai 2016 fastsatt forskrift om tilskudd til utsiktsrydding i tilknytning til landbrukets kulturlandskap. Det bes om at Landbruksdirektoratet informerer berørte aktører på en hensiktsmessig måte.

Departementet vil redegjøre for de innspillene som ble mottatt i høringen, og departementets vurdering av disse.

2. BAKGRUNN

I jordbruksoppgjøret 2015 ble avtalepartene enige om å etablere en ny ordning for rydding av kulturlandskap, veikanter og utsiktspunkt av særlig verdifull karakter sett fra landbrukets og reiselivsnæringens side jf. Prop. 127 S (2014-2015). For 2016 er det satt av 20 millioner kroner til tiltak avgrenset til fylkene Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

Landbrukets kulturlandskap er et resultat av mange generasjoners bosetting og ressursutnyttelse. Ulike naturgitte forhold har gitt stor variasjon i produksjonsmåter og ressursutnyttelse i ulike deler av landet, med tilhørende særprega kulturlandskap. Endringer i driftsmåtene har gitt et landbrukslandskap preget av både elementer fra historisk bruk og

Postadresse

Besøksadresse
Teatergata 9

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
972 417 874

Landbrukspolitisk avdeling

Saksbehandler
Guro Bolstad
22 24 91 47

postmottak@lmd.dep.no

www.lmd.dep.no

moderne driftsmetoder. Gjengroing er en ulempe for landbruket, og kan også svekke grunnlaget for blant annet reiselivet, som er en næring i vekst. I et forskningsprosjekt om reiseliv, kulturminner og gjengroing utført av Norsk institutt for skog og landskap og Bygdeforskning fra 2012, ble det blant annet konkludert med at dersom kontrastene og variasjonen i landskapet forsvinner, sammen med spor etter folk og bosetting, da forsvinner også store deler av det turistene refererer til som det særegne med det norske kulturlandskapet og dermed en del av opplevelsesverdien.

I 2009 ble det iverksatt en ettårig ordning for rydding av trær og kratt langs vei, utsiktspunkter og veinært kulturlandskap. Ordningen ble godt mottatt hos fylker og kommuner, og en streng prioritering mellom mange prosjekter bidro til gode resultater. Erfaringene fra 2009 ligger til grunn for den nye ordningen.

3. HØRINGEN AV FORSLAGET

Departementets forslag ble sendt på høring 14. mars 2016. Høringsnotatet ble sendt til i alt 121 høringsinstanser. Frist for å avgi høringsuttalelser ble satt til 11. april 2016. Departementet har mottatt i alt 16 høringsuttalelser. I det videre brukes begrepet "høringsinstanser" om de instanser departementet har mottatt innspill fra.

Det generelle inntrykket er at mange høringsinstanser er positive til forskriften. Mange vektlegger at beiting og annet vedlikehold er viktig i områdene etter at de har blitt ryddet for å sikre at områdene holdes åpne. Enkelte høringsinstanser mener at ordningen burde avvikles og at midler som er satt av til dette formålet heller bør overføres til andre ordninger som SMIL og RMP. Departementet finner grunn til å poengtere at ordningen med tilskudd til utsiktsrydding i kulturlandskapet ble fastsatt i Jordbruksoppjøret 2015, jf. Prop. 127 S (2014-2015). Midlene som er avsatt over denne ordningen forutsettes brukt i tråd med føringene som er gitt for dette.

Departementet vil i det videre gjøre greie for hovedtrekkene i forslaget, de viktigste innspillene fra høringsinstansene og departementets vurdering av disse.

3.1 § 1 Formål

Forslaget

Departementet foreslo at formålet med tilskuddet er å bidra til utsikt og fremme verdier knyttet til kulturlandskapet, og å gi klimagevinster ved å bruke rydningsvirke til bioenergiformål. I høringsnotatet ble det utdypet at det med utsiktsrydding i kulturlandskapet menes rydding av gjengrodde arealer som grenser inn til ferdselsårer, veikanter og veinære utsiktspunkt, og som ved rydding gir utsikt til kulturlandskap. Ryddearealet kan i den sammenheng omfatte mer enn selve veikanten, så lenge ryddingen skaper utsikt.

Departementet la videre til grunn en vid tolkning av begrepet «kulturlandskap». For å målrette ordningen skal områdene/strekningene som får tilskudd ha verdifull karakter sett både fra landbrukets og reiselivsnæringas side. Det ble også understreket at det er et formål at ryddingen skal gi klimagevinster ved at rydningsvirke kan brukes til bioenergiformål.

Høringsinstansenes syn

Flere høringsinstanser har spilt inn synspunkter på begrepet "kulturlandskap". *Norges Bondelag* ønsker at begrepet "landbrukets kulturlandskap" tas inn i ordlyden i formålsparagrafen. *Klima- og miljødepartementet* mener forskriften primært bør gjelde jordbrukets kulturlandskap. *Miljødirektoratet* oppfatter formuleringen en vid tolkning av begrepet "kulturlandskap" dithen at også tettbygde arealer omfattes av begrepet.

SABIMA mener det bør være et formål at områdene skal brukes til beite eller slått.

Miljødirektoratet peker på at det fremstår uklart om det er noen vektning mellom de ulike begrepene i formålet, "bidra til utsikt", "fremme verdier knyttet til kulturlandskapet" og "gi klimagevinster ved å bruke rydningsvirke til bioenergiformål".

Departementets vurdering

Departementet viser til at det i høringsnotatet gjøres rede for verdiene knyttet til landbrukets kulturlandskap, og det er disse områdene som omfattes av ordningen. I selve forskriften benyttes imidlertid begrepet "kulturlandskap". Begrepet "kulturlandskap" kan også forstås som alt landskap som er påvirket av mennesker på en eller annen måte. I tråd med flere høringsinnspill, og for å presisere hvilke områder som menes i forskriften, vil departementet benytte begrepet "landbrukets kulturlandskap" også i forskriftsteksten. Departementet understreker at både områder i landbrukets kulturlandskap, og områder som gir utsikt til landbrukets kulturlandskap er omfattet av ordningen.

Departementet viser til at det § 3 Vilkår fremkommer at områdene som er ryddet skal beites dersom de er egnet til dette. Det ansees derfor ikke som nødvendig å omtale dette i formålsparagrafen. I formålsparagrafen fremkommer det at tiltak skal gi utsikt, fremme verdier knyttet til kulturlandskapet, og når det er mulig, benytte trevirke fra ryddingen til bioenergiformål. Departementet understreker at det ikke er noen vektning mellom de ulike formålene.

3.2 § 3 Vilkår

Forslaget

Departementet foreslo at det gis tilskudd for rydding av vegetasjon, og viste til at rydding kan foregå på flere måter, men at tiltak som f.eks. gjerding for senere beiting ikke vil være omfattet av ordningen. Områdene som er ryddet skal beites i minimum tre påfølgende år etter ryddingen dersom de er egnet til dette. Departementet foreslo videre at det med ferdselsårer menes alle typer strekninger hvor folk ferdes og som er grodd igjen eller er i ferd med å gro igjen, og som har utsikt til, eller går gjennom kulturlandskapet. Det ble foreslått at områdene som ryddes skal være av verdifull karakter sett fra landbrukets og reiselivsneringens side. I høringsnotatet ble det videre foreslått at fylkesmennene skal utarbeide fylkesvise retningslinjer for prioritering av søknader, og at disse blant annet skal angi hvilke type tiltak som skal prioriteres i fylket.

Høringsinstansenes syn

Flere høringsinstanser framla synspunkter på at det bør være mulig å gi tilskudd til beiting i etterkant av ryddingen av området, ettersom det i forskriften er vektlagt at slik beiting skal

foregå i områder som er egnet til dette. *Miljødirektoratet, Norges Bondelag og SABIMA* ga også gitt uttrykk for at beiting i etterkant av ryddingen burde være en forutsetning for å motta tilskuddet, uten forbehold om områdenes egnethet. *Landbruksdirektoratet* mener derimot vilkåret om beiting kan oppleves som så krevende at det kan være vanskelig å få gjennomført tiltak, blant annet fordi erfaringen fra den tilsvarende ordningen i 2009 viser at de som da fikk tilskudd i regelen ikke hadde egne beitedyr og det i slike tilfeller må inngås en avtale med tredjepart om beite for å oppfylle vilkåret. *Fylkesmannen i Møre og Romsdal og Landbruksdirektoratet* mener det vil være vanskelig for forvaltningen å følge opp kravet om at beiting skal foregå i minimum tre år etter at ryddingen har foregått, og hvordan ev. brudd på dette kravet skal følges opp.

Flere høringsinstanser ga uttrykk for at de mente det burde gis tilskudd til gjerding innenfor denne forskriften. Dette ble blant annet begrunnet ut fra at gjerding er nødvendig i veikanter av hensyn til trafikktrygghet.

Miljødirektoratet mener det ikke kommer tydelig nok frem hva som er verdifulle kulturlandskap sett fra landbrukets side, og mener det kunne vært et alternativ å kople dette til andre miljøverdier, eksempelvis viktige naturtyper, sjeldne arter, landskapsverdier eller kulturminner. *Klima- og miljødepartementet* mener eksisterende registrert kunnskap om landskap, naturmangfold, kulturmiljø og kulturminner bør være kriterier for tilskudd som fremkommer av vilkårene, og *SABIMA* mener områdene bør ha en verdifull karakter sett fra et biologisk perspektiv.

Klima- og miljødepartementet mener videre kriteriene for tildeling av tilskudd, som fremkommer av høringsnotatets pkt. 4, bør tas inn i forskriftens § 3. *Norsk Sau og Geit* mener eksempler på hvilke typer tiltak som kan få støtte bør presiseres i forskriften. *Landbruksdirektoratet, Fylkesmannen i Hordaland og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane* mener det bør tas inn i forskriften at Fylkesmannen skal ha ansvar for å utarbeide retningslinjer for prioritering av søknader, blant annet ettersom disse er sentrale for prioriteringen mellom søknader. *Stranda kommune* har i sitt høringsinnspill stilt spørsmål ved hva som omfattes av begrepet "ferdselsåre", og om også turstier vil kunne omfattes av ordningen, og *Norges Bondelag* mener tilskuddet bør rettes mot også andre ferdselsårer enn bilveg. *SABIMA* ønsker å ta inn en formulering i forskriften om at beiting og beitetrykk bør tilpasses slik at rødlistearter ikke overbeites.

Departementets vurdering

Departementet understreker at tilskudd som gis over denne ordningen er tydelig avgrenset til tiltak som bidrar til rydding av kulturlandskap, veikanter og utsiktspunkt, jf. Prop. 127 S (2015-2016). Det stilles kun krav om beiting i områder som er egnet for dette. Et slikt krav med forbehold blir vurdert som hensiktsmessig ettersom ordningen vil kunne bidra til utsiktsrydding også i områder som ikke er egnet for beiting. Departementet legger til grunn at det i områder som er egnet for beiting vil være mulig å få til et samarbeid med tredjepart som har beitedyr. Det forutsettes at tilskuddsmottaker i et slikt samarbeid avklarer konsekvenser dersom tredjepart ikke beiter som avtalt. Departementet mener at det heller ikke er vanskelig å kontrollere at det foregår eller har foregått beiting i den fastsatte perioden, ettersom

områdene som beites etter utsiktsrydding er klart avgrenset. Kravet om beiting der dette er hensiktsmessig vil riktignok innebære oppfølging og administrering etter ryddetiltaket er gjennomført, men dette antas ikke å være en uforholdsmessig stor oppgave.

Ettersom det fremkommer tydelig av Prop. 127 S (2014-2015) at ordningen skal bidra til utsiktsrydding, er det heller ikke mulig å gi tilskudd til gjerding, beiting og annet vedlikehold i områdene etter at tiltaket er gjennomført. Beiting eller annet vedlikehold av de ryddede områdene i etterkant av gjennomføringen av tiltaket er nødvendig for at områdene ikke skal gro igjen, og slik aktivitet fremkommer som vilkår for å få tilskudd. Det forutsettes dermed at tilskuddsmottaker følger opp dette uten ekstra tilskudd fra denne ordningen. Departementet viser for øvrig til at tilskudd til beiting blir gitt over andre ordninger. Departementet forutsetter videre at tilskuddsmottaker, i de områdene som er egnet for beiting, sørger for gjerding der dette er nødvendig for å ivareta kravet om beiting og ev. hensyn til trafiksikkerhet.

Områdene som ryddes skal være av særlig verdifull karakter sett fra landbruks- og reiselivsnæringens side. Dette innebærer at områdene må være i et kulturlandskap eller gi utsyn til et kulturlandskap, og grense til ferdselsårer som er av betydning for turister, for eksempel nasjonale turistveier. Det er verdifullt å gi turister utsikt både til typiske landbrukslandskap og til områder med særskilte verdier i landbrukets kulturlandskap, slik som biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer. Det stilles ikke krav til at områder som er omfattet av ordningen skal være knyttet til registrerte miljøverdier. Departementet viser videre til naturmangfoldloven og dens bestemmelser når det gjelder biologisk mangfold og ivaretagelse av hensynet til truede og sårbare arter. Det anses derfor ikke som nødvendig at dette gjentas i denne forskriften.

Fylkesmennene skal utarbeide fylkesvise retningslinjer for prioritering av søknader. I disse retningslinjene skal det blant annet angis hvilke type ryddetiltak som skal prioriteres i fylket. Landbruksdirektoratet må følge opp fylkesmennenes arbeid med å utarbeide retningslinjer. Departementet ser det derfor ikke som nødvendig å angi eksempler på slike tiltak i forskrift.

Departementet presiserer at når det i forskriften fremkommer at det kan foretas rydding av gjengrodde arealer som blant annet grenser inn til ferdselsårer, menes med dette alle typer strekninger hvor folk ferdes. Begrepet "ferdselsårer" kan tolkes vidt, og herunder forstås også mindre veier og stier.

3.3 § 4 Søknad

Forslaget

Departementet foreslo at fylkesmannen skal fastsette søknadsfrist som skal kunngjøres, og at søknaden bør sendes til kommunen som gir sin anbefaling til fylkesmannen som er vedtaksmyndighet. Dette fordi involvering av kommunene er viktig for å få fram gode prosjekter. Videre ble det foreslått at Landbruksdirektoratet utarbeider et søknadsskjema for tilskuddsordningen, hvor nødvendige opplysninger for utbetaling, dokumentasjonskrav og opplysninger for stedlig kontroll er inkludert, og at plan for tiltaket og for påfølgende vedlikehold av det ryddede området skal legges ved søknaden.

Høringsinstansenes syn

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og Fylkesmannen i Hordaland mener i sitt felles høringsinnspill at det bør fremkomme i forskriften at det skal stilles krav til kostnadsoverslag som legges ved søknaden.

Departementets vurdering

Departementet har tatt inn krav om kostnadsoverslag i forskriften § 4.

3.4 § 9 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 04.05.2016.

3.5 Annet

Departementet har endret tittelen på forskriften til "Utsiktsrydding i tilknytning til landbrukets kulturlandskap". Endringen vil bidra til å klargjøre hvilke områder som omfattes av ordningen allerede i overskriften. Overskriften avgrensner områdene til "landbrukets kulturlandskap", slik at det ikke blir uklart om også annet kulturlandskap omfattes av ordningen. Videre benyttes formuleringen "i tilknytning til" for å signalisere at både områder som gir utsikt til landbrukets kulturlandskap og områder som er i landbrukets kulturlandskap omfattes av ordningen.

Departementet viser til høringsnotat av 14. mars 2016 med merknader til øvrige bestemmelser.

Med hilsen

Kristin Orlund (e.f.)
avdelingsdirektør

Guro Bolstad
rådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer